

۱۵-۱- مهم‌ترین سیاست‌های پولی و اعتباری سال ۱۴۰۱

اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ تحت تاثیر عوامل سیاسی بین‌المللی و افزایش قیمت جهانی مواد غذایی، با تحولات زیادی مواجه شد. همچنین، کاهش شدید قیمت نفت از یک سو و تشدید تحریم‌های آمریکا علیه ایران از سوی دیگر، منجر به کاهش درآمدهای نفتی، کاهش دسترسی به منابع ارزی و ایجاد انتظارات منفی نسبت به جریان درآمدهای ارزی در آینده شد. مجموعه عوامل مذکور، اقتصاد ایران را در این سال با شوک‌های ارزی زیادی مواجه کرد که موجب ایجاد بی‌ثباتی‌هایی در سطح اقتصاد کلان و تشدید تورم شد. در پی این تحولات رشد نقطه به نقطه قیمت اسمی دلار در بازار غیر رسمی در اسفند ماه ۱۴۰۱ نسبت به دوره مشابه سال قبل از آن معادل ۹۷/۳ درصد افزایش یافت و نرخ تورم دوازده‌ماهه نیز از ۴۵/۲ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۱ به ۵۳/۱ درصد در اسفند ماه ۱۴۰۱ رسید. در واکنش به این تحولات، بانک مرکزی در راستای رسالت اصلی خود پیرامون ثبات سطح عمومی قیمت‌ها و مهار تورم، مجموعه اقداماتی مشتمل بر سیاست‌های تثبیت، سیاست‌های پولی و سیاست‌های حمایتی را برای ثبات‌بخشی به فضای کلان اقتصادی و بهبود وضعیت معیشت مردم به اجرا گذاشت که شرح مختصری از آن در ادامه ارائه می‌شود.

سیاست‌های تثبیت: با توجه به شوک‌های ارزی ناشی از کاهش قیمت نفت و به دنبال آن کاهش درآمدهای نفتی و

شرایط سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی که منجر به بالا رفتن نرخ ارز در اقتصاد ایران گردید، بانک مرکزی تصمیم گرفت از اواخر سال ۱۴۰۱ مجموعه‌ای از سیاست‌ها را با عنوان سیاست‌های تثبیت اقتصادی و با محوریت کنترل نرخ ارز به اجرا درآورد. با توجه به تورم بالای اقتصاد ایران در این مقطع زمانی و تاثیرپذیری بالای انتظارات تورمی جامعه از نرخ ارز و ایجاد چرخه افزایش نرخ ارز و تورم و همچنین ایجاد نااطمینانی‌های زیاد در فضای اقتصادی و سیاسی ایران در دوران پس از کرونا، اتخاذ سیاست‌های تثبیت اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار شد.

سیاست‌های پولی: بانک مرکزی در واکنش به تحولات اقتصادی و با هدف کنترل تورم و حفظ ارزش پول ملی، از نوزدهم بهمن ماه ۱۴۰۱ نرخ سود هدف (سیاستی) را از ۲۰ درصد به ۲۳ درصد افزایش داد و نرخ‌های کف و سقف دالان بین‌بانکی را نیز به ترتیب در سطوح ۱۷ و ۲۴ درصد (به ترتیب با ۳ و ۲ واحد درصد افزایش) تعیین کرد. همچنین، بانک مرکزی متناسب با شرایط آن مقطع زمانی و مطابق با مصوبه یک‌هزار و سیصد و پنجاهمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۲، سقف نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی، کوتاه‌مدت ویژه سه‌ماهه، ویژه شش‌ماهه، سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت با سررسید یکسال، دو سال و سه سال را به ترتیب در سطوح ۵، ۱۲، ۱۷، ۲۰/۵، ۲۱/۵ و ۲۲/۵ درصد تعیین و در تاریخ دهم بهمن ماه

۱۴۰۱ به شبکه بانکی ابلاغ نمود. نرخ سود تسهیلات عقود غیر مشارکتی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی نیز حداکثر ۲۳ درصد و نرخ سود مورد انتظار عقود مشارکتی قابل درج در قرارداد میان بانک/موسسه اعتباری غیر بانکی با مشتری نیز معادل ۲۳ درصد تعیین شد. همچنین، ابلاغ شرایط انتشار اوراق گواهی سپرده مدت‌دار، ویژه سرمایه‌گذاری (عام) به شبکه بانکی کشور در سوم دی ماه ۱۴۰۱ از دیگر اقدامات سیاست پولی بود که مجوز انتشار آن با نرخ سود ۲۳ درصد به بانک‌ها و موسسات اعتباری داده شد. علاوه بر موارد مذکور، بانک مرکزی به منظور کنترل رشد نقدینگی و کنترل تورم، میانگین نسبت سپرده قانونی بانک‌ها را نیز به میزان ۰/۵ واحد درصد افزایش داد.

در سال ۱۴۰۱، بانک مرکزی علاوه بر استفاده از ابزارهای سیاست پولی، با هدف کنترل رشد نقدینگی، سیاست کنترل مقداری ترازنامه بانک‌ها را نیز در دستور کار قرار داد. براساس این سیاست، بانک‌ها مجاز بودند دارایی‌های خود را تنها تا سقف مشخصی افزایش دهند و در غیر این صورت از طریق افزایش نسبت ذخیره قانونی، جریمه می‌شدند. از طرفی، برخی از دارایی‌های کم‌ریسک (نظیر خرید اوراق دولت، ذخایر نزد بانک مرکزی، سپرده‌گذاری در بازار بین‌بانکی و وجه نقد) از ضوابط مذکور مستثنی شدند تا بانک‌ها انگیزه بهبود کیفیت دارایی‌های ترازنامه را نیز داشته باشند. با پیگیری سیاست کنترل ترازنامه، موفقیت‌های بسیار خوبی در کنترل رشد نقدینگی فراهم گردید؛ به نحوی که رشد نقدینگی که برای سال ۱۴۰۱، در سطح ۳۰ درصد هدف‌گذاری شده بود، در سطح ۳۱/۱ درصد محقق شد. شایان ذکر است، رشد نقدینگی نسبت به دو سال گذشته نیز کاهش قابل ملاحظه‌ای را نشان داد که نشان دهنده تحقق مطلوب برنامه پولی تنظیم شده برای سال ۱۴۰۱ می‌باشد (رشد نقدینگی در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب معادل ۴۰/۶ و ۳۹/۰ درصد بود).

بررسی تحولات نرخ سود در بازار بین‌بانکی در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد، میانگین موزون نرخ سود معاملات در بازار بین‌بانکی که در هفته ابتدایی سال ۱۴۰۱ حدوداً در سطح ۲۰/۴ درصد قرار داشت، طی یک روند افزایشی ملایم تا انتهای فصل اول این سال به ۲۰/۸ درصد رسید. روند افزایشی ملایم نرخ سود بین‌بانکی تا انتهای دی ماه ادامه داشت به طوری که در هفته پایانی این ماه نرخ مذکور به حدود ۲۱/۰ درصد رسید؛ اما در دو ماه پایانی سال با توجه به بازبینی انجام شده در نرخ سود سیاستی، افزایش نرخ سود در بازار بین‌بانکی بیشتر شد به نحوی که در هفته پایانی سال به حدود ۲۳/۲ درصد رسید. نرخ متوسط بازده اسناد خزانه در بازار ثانویه در سال ۱۴۰۱ نیز از فروردین ماه تا اواخر شهریور ماه، روند با ثباتی داشت، اما از مهر ماه ۱۴۰۱، روندی به نسبت صعودی در پیش گرفت و تا هفته اول دی‌ماه تا سطح ۲۸/۴ درصد افزایش یافت. این نرخ در ماه‌های پایانی سال ۱۴۰۱ با نوسانات همراه شد و در پایان اسفند ماه ۱۴۰۱ با اندکی کاهش به ۲۶/۹ درصد رسید.

در زمینه فروش اوراق دولت، بانک مرکزی به موجب شیوه‌نامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی و با هدف تامین مالی دولت، پرهیز از پولی‌سازی کسری بودجه و آثار و تبعات پولی و همچنین کاهش هزینه‌های معاملاتی، تسهیل دسترسی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی به اوراق مالی اسلامی دولتی و بهبود کیفیت ترازنامه آنها، نسبت به ارایه خدمات کارگزاری و دریافت و ارسال سفارش‌های خرید اوراق توسط شبکه بانکی به وزارت امور اقتصادی و دارایی جهت برگزاری حراج‌های فروش اوراق بدهی دولتی، اقدام نمود. وزارت اقتصاد و دارایی، از سوم خرداد ماه تا پایان سال ۱۴۰۱، ۴۳ مرحله حراج هفتگی به منظور فروش اوراق بدهی دولتی برگزار نمود که در مجموع مبلغ ۱۱۹۵/۶ هزار میلیارد ریال انواع اوراق به فروش رسید.

سیاست‌های اعتباری: در حوزه اقدامات و سیاست‌های

اعتباری در سال ۱۴۰۱، می‌توان به تداوم توسعه تامین مالی زنجیره‌ای با رویکرد کاهش هزینه تامین مالی سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی در زنجیره‌های ارزش به منظور هدفمندی در تخصیص تسهیلات بانکی و اشتغال‌زایی پایدار (به خصوص هدایت اعتبار به بخش‌های مولد و دانش‌بیان) اشاره داشت. همچنین، حمایت بانک مرکزی از تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط تداوم یافت. در همین ارتباط با هدف هدایت بهینه منابع مالی موجود و حمایت از بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط و بهبود وضعیت اشتغال و رشد اقتصادی از این محل، «دستورالعمل تامین مالی بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط در سال ۱۴۰۱» به بانک‌ها و موسسات اعتباری نیز ابلاغ شد. از دیگر سیاست‌های اعتباری می‌توان به ابلاغ دستورالعمل اجرایی تسهیلات کمک ودیعه مسکن در راستای حمایت از مستاجرین کم‌درآمد و توزیع بانکی و استانی آن، ابلاغ دستورالعمل اجرایی پرداخت تسهیلات طرح ویژه بهسازی و نوسازی مسکن روستایی، ابلاغ شیوه‌نامه اجرایی «تامین مالی کشاورزی قراردادی»، ابلاغ آیین‌نامه تسریع و تسهیل در پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج از «حیث وثایق و تضامین» و تعیین «سقف زمان انتظار» و ابلاغ «شیوه‌نامه اجرایی گواهی اعتبار مولد (گام)» اشاره کرد. همچنین، ابلاغ دستورالعمل نحوه ثبت الکترونیکی قراردادهای تسهیلات بانکی، ابلاغ شیوه‌نامه اخذ وثیقه از موسسات اعتباری در قبال اضافه برداشت و واگذاری و فروش وثایق دریافتی و ابلاغ دستورالعمل استفاده از ابزارهای اعتباری در معاملات بورس‌های کالایی نیز در این راستا شایان ذکر است. همچنین، با مصوبه شورای پول و اعتبار، سقف تسهیلات کمک ودیعه مسکن با دوره بازپرداخت حداکثر پنج سال نیز افزایش یافت. علاوه‌براین، به اقدامات دیگری در این حوزه، شامل پیگیری تداوم پرداخت

اجرای سیاست‌های حمایتی: بانک مرکزی از اواخر

اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱ با هدف کاهش شکاف بین نرخ ارز رسمی و غیر رسمی و در قالب سیاست مردمی‌سازی یارانه‌ها، فاصله میان نرخ‌های رسمی و غیر رسمی را به حداقل ممکن رساند. برنامه مردمی‌سازی یارانه‌ها در قالب حمایت از دهک‌های پایین درآمدی و مبارزه با فساد و رانت و اصلاح ساختار اقتصادی صورت گرفت. در ادامه با توجه به شوک‌های نرخ ارز متأثر از تحولات منطقه‌ای و سیاسی، بانک مرکزی از اواسط دی‌ماه ۱۴۰۱ به‌منظور حمایت از معیشت مردم (به ویژه افشار آسیب‌پذیر) با همکاری دولت تصمیم گرفت در چارچوب سیاست چندنرخ‌ی ارز، تمام کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات پزشکی را با نرخ باثبات و مدیریت شده، تامین نماید. این رویکرد حمایتی، با توجه به افزایش قیمت جهانی مواد غذایی، کمک شایانی برای ثبات قیمت مواد غذایی و کالاهای اساسی در دوران پساکرونا کرد (به خصوص اینکه از دهه اول اسفند ۱۴۰۱ ارز کالاهای اساسی، نهاده‌های دامی، دارو و تجهیزات پزشکی با نرخ ثابت ۲۸۵۰۰۰ ریال تامین گردید). همچنین، بانک مرکزی در این سال به منظور حمایت از رشد اقتصادی و اشتغال کشور، توسعه و تقویت نظام تامین مالی را از طریق توسعه ابزارهای تامین مالی زنجیره‌ای و هدایت اعتبار به سمت فعالیت‌های اقتصادی و طرح‌های مولد (در چارچوب برنامه پولی و اولویت‌های توسعه‌ای کشور) توسط بانک‌ها و موسسات اعتباری در پیش گرفت.

به موجب اقدامات مزبور اعم از سیاست‌های تثبیت، سیاست‌های پولی و سیاست‌های حمایتی، رشد مثبت تولید ناخالص داخلی (با نفت و بدون نفت) در این سال تداوم پیدا کرد؛ به طوری که رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۱ به میزان ۴/۶ درصد و رشد اقتصادی بدون نفت نیز به میزان ۴/۲ درصد محقق گردید.

فصل ۱۵ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

(۱۵۱۷۶/۰ هزار میلیارد ریال افزایش) مهم‌ترین عامل افزایش دارایی‌ها بود. افزایش سایر دارایی‌ها و دارایی‌های خارجی نیز به ترتیب با رشدی معادل ۳۹/۷ و ۲۰/۹ درصد (به ترتیب معادل ۱۱۹۱۳/۴ و ۴۱۱۳/۱ هزار میلیارد ریال افزایش) از دیگر عوامل مهم افزایش دارایی‌های سیستم بانکی بودند. در سمت بدهی‌های سیستم بانکی نیز نقدینگی و سایر بدهی‌ها (شامل سایر بدهی‌ها، حساب سرمایه سیستم بانکی و پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی) به ترتیب با رشدی معادل ۳۱/۱ و ۵۴/۱ درصد (به ترتیب معادل ۱۵۰۵۲/۴ و ۱۴۵۴۴/۲ هزار میلیارد ریال افزایش) از مهم‌ترین عوامل افزایش بدهی‌های سیستم بانکی بودند.

تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج، تسهیلات فرزندآوری و تسهیلات ودیعه مسکن، عملیاتی شدن اوراق گام در ۱۷ بانک عامل، ممنوعیت هرگونه تعهد به اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی جدید از طرقی نظیر انعقاد تفاهم‌نامه پیش از اخذ موافقت بانک مرکزی، می‌توان اشاره کرد.

۱۵-۲- عملکرد سیستم بانکی^(۱)

در سال ۱۴۰۱، دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی با رشدی معادل ۳۷/۹ درصد نسبت به سال قبل از آن به ۱۲۷۹۰۹/۵ هزار میلیارد ریال رسید. بدهی بخش غیر دولتی (با سود و درآمد سال‌های آتی) با رشدی معادل ۴۲/۴ درصد

جدول ۱۵-۱- اقلام عمده دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی (۱) (۲)

(هزار میلیارد ریال)

درصد تغییر	مانده در پایان سال				
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
				۱۳۹۹	
دارایی‌ها	۳۷/۹	۴۱/۰	۱۲۷۹۰۹/۵	۹۲۷۶۱/۵	۶۵۸۰۲/۰
دارایی‌های خارجی	۲۰/۹	۵۶/۹	۲۳۸۱۰/۳	۱۹۶۹۷/۳	۱۲۵۵۳/۴
بانک مرکزی	۱/۳	۲/۱	۳۴۷۳/۹	۳۴۲۹/۸	۳۳۶۰/۶
بانک‌های دولتی	۲۰/۰	۷۵/۶	۷۵۹۸/۳	۶۳۳۱/۶	۳۶۰۶/۲
بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	۲۸/۲	۷۷/۹	۱۲۷۳۸/۱	۹۹۳۵/۹	۵۵۸۶/۶
بدهی بخش دولتی	۵۴/۲	۱۲/۴	۱۱۲۲۵/۰	۷۲۷۹/۴	۶۴۷۶/۳
بدهی بخش غیر دولتی	۴۲/۴	۴۸/۶	۵۰۹۳۴/۴	۳۵۷۵۸/۴	۲۴۰۶۵/۴
سایر	۳۹/۷	۳۲/۲	۴۱۹۳۹/۸	۳۰۰۲۶/۴	۲۲۷۰۶/۹
بدهی‌ها	۳۷/۹	۴۱/۰	۱۲۷۹۰۹/۵	۹۲۷۶۱/۵	۶۵۸۰۲/۰
نقدینگی	۳۱/۱	۳۹/۰	۶۳۳۷۶/۸	۴۸۳۲۴/۴	۳۴۷۶۱/۷
وام‌ها و سپرده‌های بخش دولتی	۵۸/۸	۳۹/۸	۵۶۰۵/۳	۳۵۲۹/۸	۲۵۲۴/۳
بدهی‌های ارزی	۲۴/۸	۶۶/۲	۱۷۴۸۴/۵	۱۴۰۰۸/۶	۸۴۲۷/۴
بانک مرکزی	-۹/۷	۲۱/۷	۴۴۹/۰	۴۹۷/۱	۴۰۸/۴
بانک‌های دولتی	۲۴/۶	۷۴/۷	۶۹۲۲/۲	۵۵۵۵/۵	۳۱۸۰/۲
بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	۲۷/۱	۶۴/۴	۱۰۱۱۳/۳	۷۹۵۶/۰	۴۸۳۸/۸
سایر (۳)	۵۴/۱	۳۳/۹	۴۱۴۴۲/۹	۲۶۸۹۸/۷	۲۰۰۸۸/۶

۱- براساس دستورالعمل تهیه آمارهای پولی و مالی صندوق بین‌المللی پول (MFSMCG, ۲۰۱۶) و با در نظر گرفتن اصل قلمروی اقتصادی، طبقه‌بندی اجزای پایه پولی در راستای انطباق بیشتر با استانداردهای بین‌المللی مورد بازبینی قرار گرفت. بر این اساس، مقادیر پایه پولی و اجزای آن از اسفند ۱۳۹۹ به بعد با لحاظ موارد مذکور ارائه شده است.

۲- شامل اقلام زیر خط نمی‌باشد. ۳- شامل سایر بدهی‌ها، حساب سرمایه سیستم بانکی و پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی و ودیعه ثبت سفارش کالاهای بخش غیر دولتی نیز می‌باشد.

۱- شامل بانک مرکزی، بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی، بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی می‌باشد.

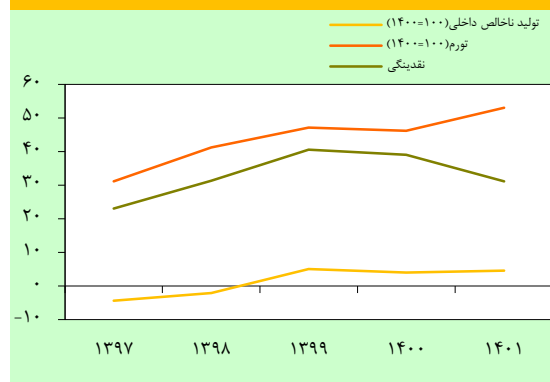
گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

بخش دولتی به بانک مرکزی معادل ۳۱/۳ درصد (۷۸۵/۶ هزار میلیارد ریال) افزایش یافت که این افزایش ناشی از رشد ۳۸/۵ درصدی بدهی دولت و رشد ۲۳/۲ درصدی بدهی شرکتها و موسسات دولتی به بانک مرکزی بود. از کل بدهی دولت به بانک مرکزی، معادل ۳۹/۲ هزار میلیارد ریال (۲/۱ درصد) مربوط به کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی بود^(۱). همچنین، معادل ۸/۹ هزار میلیارد ریال از کل بدهی دولت به بانک مرکزی در پایان سال ۱۴۰۱ مربوط به یکسانسازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ بود. در سال ۱۴۰۱، سپرده‌های بخش دولتی نزد بانک مرکزی معادل ۶۷/۷ درصد (۲۰۷۵/۳ هزار میلیارد ریال) افزایش یافت که این امر نتیجه افزایش ۲۰۳۷/۴ هزار میلیارد ریالی سپرده‌های دولتی و افزایش ۳۷/۹ هزار میلیارد ریالی سپرده‌های شرکتها و موسسات دولتی نزد بانک مرکزی بود.

در سال مورد بررسی، بدهی بخش دولتی به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی ۶۶/۲ درصد (۳۱۶۰/۰ هزار میلیارد ریال) افزایش داشت که عامل اصلی آن، افزایش ۶۵/۰ درصدی (۲۹۵۴/۴ هزار میلیارد ریال) بدهی دولت به بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بود که به ۷۴۹۷/۱ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید. این امر عمدتاً ناشی از افزایش سرفصل مطالبات از دولت (مبالغ اصل و فرع تسهیلات تبصره‌ای اعطایی بانکها که به تعهد دولت بوده و سررسید شده اما وصول نشده است) بود که با ۲۱۸۵/۲ هزار میلیارد ریال افزایش از ۳۵۰۵/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۰ به ۵۶۹۰/۵ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید. همچنین در پایان سال ۱۴۰۱، سپرده‌های بخش دولتی نزد بانکها و موسسات

۱- حساب ذخیره تعهدات ارزی در سال ۱۳۷۲، پس از یکسانسازی نرخ ارز ایجاد شد.

نمودار ۱۵-۱ روند برخی از متغیرهای عمده اقتصادی (درصد تغییر)

۱۵-۲-۱ سیستم بانکی و بخش خارجی

در سال ۱۴۰۱، خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی با رشدی معادل ۱۱/۲ درصد نسبت به سال قبل از آن (۶۳۷/۱ هزار میلیارد ریال افزایش) به ۶۳۲۵/۸ هزار میلیارد ریال رسید. این رشد فزاینده، نتیجه افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی به میزان ۹۲/۲ هزار میلیارد ریال و خالص دارایی‌های خارجی بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی به میزان ۵۴۴/۹ هزار میلیارد ریال بود. علت افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی، افزایش ۴۴/۱ هزار میلیارد ریالی دارایی‌های خارجی در مقابل کاهش ۴۸/۱ هزار میلیارد ریالی بدهی‌های خارجی بانک مرکزی بود. افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی نیز نتیجه افزایش ۴۰۶۸/۹ هزار میلیارد ریالی دارایی‌های خارجی و افزایش ۳۵۲۴/۰ هزار میلیارد ریالی بدهی‌های خارجی بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی بود.

۱۵-۲-۲ سیستم بانکی و بخش دولتی

در سال ۱۴۰۱، خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی با ۱۸۷۰/۱ هزار میلیارد ریال افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۵۶۱۹/۷ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، بدهی

اعتباری غیر بانکی تنها ۰/۲ هزار میلیارد ریال افزایش یافت و به ۴۶۳/۲ هزار میلیارد ریال رسید.

جدول ۱۵-۲- تغییر در خالص مانده بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی (هزار میلیارد ریال)

سال		
۱۴۰۰	۱۴۰۱	
بخش دولتی		۲۰۲/۴- ۱۸۷۰/۱
بانک مرکزی	۷۳۱/۲-	۱۲۸۹/۷-
بانک‌های تجاری و تخصصی (دولتی)	۳۱۰/۴	۲۲۸۳/۲
بانک‌های غیر دولتی و		
مؤسسات اعتباری غیر بانکی	۲۱۸/۴	۸۷۶/۶
دولت		۲۳۹/۷- ۱۴۲۸/۴
بانک مرکزی (۱)	۶۸۶/۲-	۱۵۲۵/۸-
بانک‌های تجاری و تخصصی (دولتی)	۲۶۸/۰	۲۱۴۳/۸
بانک‌های غیر دولتی و		
مؤسسات اعتباری غیر بانکی	۱۷۸/۵	۸۱۰/۴
شرکت‌ها و مؤسسات دولتی		۳۷/۳ ۴۴۱/۷
بانک مرکزی	۴۵/۰-	۲۳۶/۱
بانک‌های تجاری و تخصصی (دولتی) (۲)	۴۲/۴	۱۳۹/۴
بانک‌های غیر دولتی و		
مؤسسات اعتباری غیر بانکی	۳۹/۹	۶۶/۲

- ۱- شامل کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی بابت یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۷۲ و بدهی دولت به بانک مرکزی بابت یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ می‌باشد.
- ۲- شامل بدهی بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز به دلیل یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۷۲ می‌باشد.

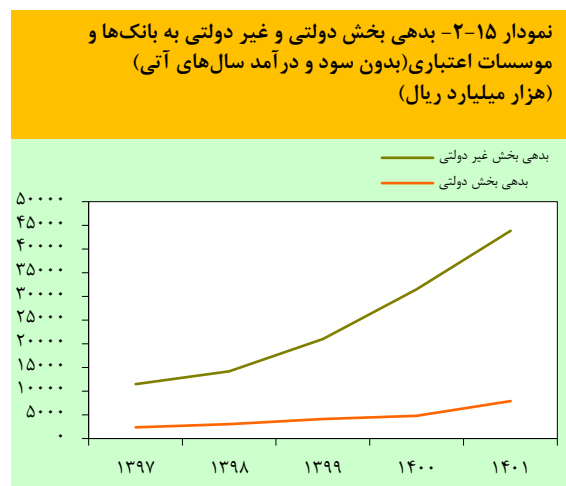
۱۵-۳- شبکه بانکی^(۱) و بخش غیر دولتی^(۲)

در سال ۱۴۰۱، مانده تسهیلات اعطایی^(۳) شبکه بانکی به بخش غیر دولتی با ۳۹/۶ درصد افزایش (۱۲۴۵۰/۸ هزار میلیارد ریال) به ۴۳۸۹۷/۵ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به رشد ۴۹/۶ درصدی سال قبل از آن، ۱۰/۰ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم مانده تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی معادل ۸۴/۷ درصد از کل مانده تسهیلات اعطایی آنها

- ۱- شامل بانک‌های دولتی و غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی می‌باشد.
- ۲- ارقام متن و جداول این قسمت بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی است؛ لذا با ارقام مندرج در جداول پیوست که شامل سود و درآمد سال‌های آتی است، متفاوت می‌باشد.
- ۳- شامل مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول نیز می‌باشد.

به بخش‌های دولتی و غیر دولتی بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن (۸۶/۸ درصد)، ۲/۱ واحد درصد کاهش داشت.

مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تجاری دولتی به بخش غیر دولتی (بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی) با ۲۶/۹ درصد رشد (۱۷۷۳/۷ هزار میلیارد ریال افزایش) نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ به ۸۳۵۵/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید. همچنین، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تخصصی به بخش غیر دولتی با ۴۷/۶ درصد رشد (۱۹۲۲/۲ هزار میلیارد ریال افزایش) به ۵۹۵۷/۲ هزار میلیارد ریال و مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی با رشد ۴۲/۰ درصدی (۸۷۵۴/۹ هزار میلیارد ریال افزایش) به ۲۹۵۸۵/۰ هزار میلیارد ریال رسید.

بر این اساس، سهم بانک‌های تجاری دولتی از مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش غیر دولتی از ۲۰/۹ درصد در پایان سال ۱۴۰۰ به ۱۹/۰ درصد در پایان سال ۱۴۰۱ کاهش یافت؛ همچنین سهم بانک‌های تخصصی و بانک‌های غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی از کل مانده تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی به ترتیب از ۱۲/۸ و ۶۶/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۱۳/۶ و ۶۷/۴ درصد در پایان سال ۱۴۰۱ افزایش یافت.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

(هزار میلیارد ریال)

جدول ۱۵-۳- وضعیت تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی (۱)

مانده در پایان سال	درصد تغییر		سهم (درصد)		۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰				
بانک‌های تجاری دولتی	۸۳۵۵/۳	۱۰۳/۹	۲۶/۹	۲۰/۹	۱۹/۰	۳۲۲۸/۴		
بانک‌های تخصصی	۵۹۵۷/۲	۲۹/۷	۴۷/۶	۱۲/۸	۱۳/۶	۳۱۱۱/۳		
بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	۲۹۵۸۵/۰	۴۲/۰	۴۲/۰	۶۶/۲	۶۷/۴	۱۴۶۷۴/۰		
شبکه بانکی	۴۳۸۹۷/۵	۴۹/۶	۳۹/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۱۰۱۳/۷		

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

بررسی تغییر در مانده تسهیلات اعطایی به تفکیک بخش‌های مختلف نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۱، بالاترین سهم (۳۷/۲ درصد) از افزایش در مانده خالص تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی، به فعالیت «صادرات، بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه» اختصاص داشت و به ترتیب فعالیت‌های «صنعت و معدن» (۳۲/۸ درصد)، «مسکن و ساختمان» (۱۸/۰ درصد) و «کشاورزی» (۱۲/۱ درصد) در مراتب بعدی اهمیت قرار داشتند.

جدول ۱۵-۴- سهم بخش‌های اقتصادی از تغییر در مانده خالص^(۱) تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی (درصد)

۱۴۰۰			۱۴۰۱			
بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	شبکه بانکی	بانک‌های دولتی	بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	شبکه بانکی	
۱۲/۱	۲/۰	۵/۶	۲۵/۸	۶/۱	۱۲/۱	کشاورزی
۲۱/۷	۲۹/۸	۲۶/۹	۱۷/۲	۳۹/۶	۳۲/۸	صنعت و معدن
۳/۶	۳/۸	۳/۷	۳۴/۰	۱۱/۰	۱۸/۰	ساختمان و مسکن
۱/۱	۰/۰	۰/۴	۰/۸	۰/۰	۰/۳	صادرات
۶۱/۵	۶۴/۴	۶۳/۴	۲۲/۲	۴۳/۴	۳۶/۹	بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع

۱- مانده خالص تسهیلات اعطایی پس از کسر مانده بدهی مشتریان و تسهیلات اعطایی در کلیه سرفصل‌های مربوط به مابه‌التفاوت نرخ ارز، سود و کارمزد سال‌های آینده، وجوه دریافتی مضاربه، حساب مشترک مشارکت مدنی (سهم بانکی) و سود و کارمزد معوق، به دست آمده است. در ضمن، مانده تسهیلات اعطایی شامل عقود مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم نیز می‌باشد.

جدول ۱۵-۵- ترکیب مانده تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی به تفکیک عقود (درصد)

بانک‌های تجاری		بانک‌های تخصصی		بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی		شبکه بانکی		
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۲۰/۶	۱۶/۰	۳۷/۶	۳/۱/۹	۱۱/۳	۱۳/۳	۱۷/۰	۱۶/۵	فروش اقساطی
۳/۸	۳/۴	۰/۲	۰/۲	۰/۶	۰/۳	۱/۲	۰/۹	مضاربه
۱۳/۷	۳/۶	۱۸/۷	۲۱/۷	۱۲/۸	۸/۴	۱۳/۸	۹/۴	مشارکت مدنی
۱۱/۷	۱۴/۳	۵/۱	۵/۹	۸/۶	۱۱/۳	۸/۷	۱۱/۱	قرض الحسنه
۰/۴	۰/۵	۳/۴	۲/۶	۰/۴	۰/۳	۰/۹	۰/۷	اجاره به شرط تملیک
۲/۳	۲/۹	۰/۷	۰/۹	۲/۸	۳/۳	۲/۴	۲/۹	سلف
۱/۲	۱/۰	۰/۷	۱/۸	۱۰/۵	۱۲/۲	۷/۲	۸/۵	مشارکت حقوقی
۰/۶	۰/۸	۰/۲	۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۲	۰/۲	سرمایه‌گذاری مستقیم
۵/۹	۵/۰	۹/۱	۸/۵	۲/۹	۲/۲	۴/۴	۳/۷	جعاله
۳۰/۴	۴۳/۱	۱۶/۵	۱۸/۸	۴۰/۶	۴۰/۲	۳۵/۰	۳۷/۷	مراجعه
۹/۵	۹/۴	۷/۸	۷/۴	۹/۴	۸/۳	۹/۲	۸/۴	سایر (۱)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع

۱- شامل آمار خرید دین، اموال معاملات و استصناع و همچنین، مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول می‌باشد.

بررسی ترکیب مانده تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش غیر دولتی در قالب عقود اسلامی در سال ۱۴۰۱ نیز نشان می‌دهد که عقود مرابحه، فروش اقساطی و قرض الحسنه به ترتیب با ۳۷/۷، ۱۶/۵ و ۱۱/۱ درصد سهم از کل تسهیلات،

تا پایان سال ۱۴۰۱، مبلغ ۴۲۰۵/۰ هزار میلیارد ریال تسهیلات در اختیار ۲۰۶/۵ هزار بنگاه تولیدی کشور قرار گرفت.

تسهیلات تکلیفی بانک‌ها و موسسات اعتباری در سال ۱۴۰۱ معادل ۶۹۳۳/۲ هزار میلیارد ریال بود که از این میزان، ۲۰۰۰/۶ هزار میلیارد ریال مربوط به تسهیلات قرض‌الحسنه (۲۸/۹ درصد) و بقیه (۴۹۳۲/۶ هزار میلیارد ریال) مربوط به سایر تسهیلات تکلیفی بود. از کل ۲۰۰۰/۶ هزار میلیارد ریال تسهیلات قرض‌الحسنه، معادل ۶۱/۹ درصد (۱۲۳۸/۶ هزار میلیارد ریال) فقط مربوط به تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج، ۱۶/۷ درصد (معادل ۳۳۴/۰ هزار میلیارد ریال) مربوط به تسهیلات فرزندآوری و بقیه (۴۲۸/۰ هزار میلیارد ریال) عمدتاً مربوط به نیازهای ضروری، اشتغال مددجویان، مشاغل خانگی، اشتغال ایثارگران و ستاد ديه بود. سایر تسهیلات تکلیفی نیز معادل ۴۹۳۲/۶ هزار میلیارد ریال بود که ۳۹۱/۵ هزار میلیارد ریال آن مربوط به خرید تضمینی و توافقی گندم و سایر محصولات استراتژیک کشاورزی، ۲۴۳/۹ هزار میلیارد ریال آن مربوط به مسکن روستایی، ۹۰/۵ هزار میلیارد ریال مربوط به تسهیلات مسکن اقشار خاص و ۱/۷ هزار میلیارد ریال آن مربوط به تسهیلات طرح مسکن مهر بود^(۳).

جدول ۱۵-۷- عملکرد بانک‌ها در زمینه اعطای تسهیلات

(هزار میلیارد ریال) تکلیفی در سال ۱۴۰۱

مبلغ	
۲۰۰۰/۶	تسهیلات قرض‌الحسنه
۱۲۳۸/۶	ازدواج
۳۳۴/۰	فرزندآوری
۴۲۸/۰	سایر تکالیف قرض‌الحسنه
۶۹۳۳/۲	سایر تسهیلات تکلیفی
۳۹۱/۵	خرید تضمینی محصولات استراتژیک کشاورزی
۲۴۳/۹	مسکن روستایی
۱/۷	مسکن مهر
۹۰/۵	مسکن اقشار خاص
۴۲۰۵/۰	تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط
۶۹۳۳/۲	کل تسهیلات تکلیفی

۲- به موجب مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۶/۳۱ شورای پول و اعتبار، سقف کلی تسهیلات مسکن مهر ۵۵۵/۴ هزار میلیارد ریال می‌باشد که عملکرد آن تا پایان سال ۱۴۰۱ مبلغ ۵۴۹/۷ هزار میلیارد ریال بود و سهمیه جداگانه‌ای برای سال ۱۴۰۱ تعیین نشده است.

بخش عمده‌ای از تسهیلات اعطایی به بخش غیر دولتی را به خود اختصاص دادند. در سال ۱۴۰۱، سهم عقود فروش اقساطی، مضاربه، مشارکت مدنی، اجاره به شرط تملیک، جعاله و سایر عقود کاهش و سهم عقود مرابحه، مشارکت حقوقی، سلف و قرض‌الحسنه نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش یافت.

در سال ۱۴۰۱، نسبت مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول به کل تسهیلات ریالی اعطایی شبکه بانکی به بخش‌های دولتی و غیر دولتی ۴/۴ درصد بود که در مقایسه با رقم مشابه در پایان سال ۱۴۰۰ (۴/۸ درصد)، معادل ۰/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. در دوره مورد بررسی، این متغیر در بانک‌های تجاری دولتی و بانک‌های تخصصی به ترتیب معادل ۰/۱ و ۰/۲ واحد درصد افزایش و در بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی معادل ۰/۶ واحد درصد کاهش یافت.

جدول ۱۵-۶- نسبت مطالبات سررسید گذشته، معوق و

مشکوک‌الوصول (غیر جاری) شبکه بانکی

به کل تسهیلات اعطایی (ریالی) (۱)

تغییر	سال		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
بانک‌های تجاری	۴/۱	۴/۲	۰/۱
بانک‌های تخصصی	۷/۶	۷/۸	۰/۲
بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی	۴/۳	۳/۷	-۰/۶
شبکه بانکی	۴/۸	۴/۴	-۰/۴

۱- شامل مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول بخش‌های دولتی و غیر دولتی می‌باشد.

با توجه به نقش واحدهای تولیدی کوچک و متوسط در ایجاد اشتغال و در راستای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، در اردیبهشت ماه ۱۳۹۵ «دستورالعمل تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط» توسط بانک مرکزی تهیه و به شبکه بانکی کشور ابلاغ گردید.^(۱) در این راستا و در قالب مصوبات کارگروه استانی و تسهیلات مستقیم شبکه بانکی، در مجموع از ابتدای اجرای طرح

۱- بخشنامه شماره ۹۵/۲۷۵۷۷ مورخ ۱۳۹۵/۲/۱ موضوع ابلاغ «دستورالعمل تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط»

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

با ۳۹/۶ و ۵۸/۸ درصد رشد و سهمی فزاینده معادل ۲۵/۸ و ۲/۹ واحد درصد، مهم‌ترین عوامل رشد نقدینگی بودند. خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی نیز با ۱۱/۲ درصد افزایش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰، سهمی فزاینده معادل ۱/۳ واحد درصد در رشد نقدینگی داشت.

(واحد درصد) جدول ۱۵-۹- سهم عوامل موثر در رشد نقدینگی

سال		
۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۱/۳	۴/۵	خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی
۲۹/۸	۳۴/۵	خالص دارایی‌های داخلی سیستم بانکی
۳/۸	-۰/۶	خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی
۲/۹	-۰/۷	دولت
۰/۹	۰/۱	شرکت‌های دولتی
		بدهی بخش غیر دولتی به بانک‌ها و
۲۵/۸	۳۰/۰	مؤسسات اعتباری غیر بانکی (۱)
۰/۲	۵/۰	خالص سایر اقلام
۳۱/۱	۳۹/۰	نقدینگی (درصد)

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی

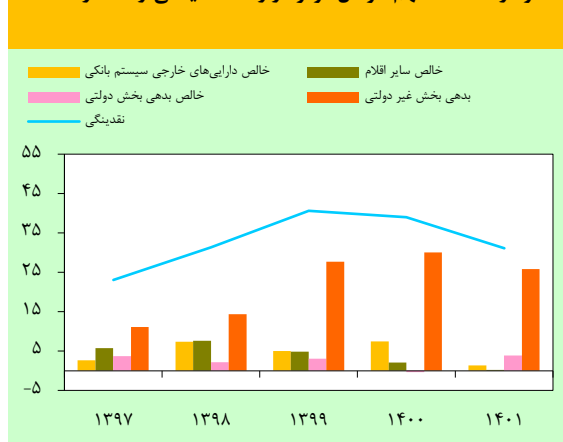
۱۵-۴- نقدینگی

در سال ۱۴۰۱، نقدینگی با رشدی معادل ۳۱/۱ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۶۳۳۷۶/۸ هزار میلیارد ریال رسید. این امر نشان‌دهنده دستیابی نسبی به رشد نقدینگی هدف تعیین شده برای سال ۱۴۰۱ (۳۰/۰ درصد) بوده است. بدین ترتیب در پایان سال ۱۴۰۱ به واسطه تلاش و تمرکز بانک مرکزی بر اجرای سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانک‌ها و افزایش نسبت سپرده قانونی بانک‌های خاطی، رشد نقدینگی در مقایسه با سال قبل از آن (۳۹/۰ درصد)، معادل ۷/۹ واحد درصد کاهش یافت.

جدول ۱۵-۸- نقدینگی برحسب عوامل تعیین‌کننده آن

مانده در پایان سال		درصد تغییر		
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۵۹۸۱/۱	۸۵۴۸/۰	۳۲/۷	۴۲/۹	پایه پولی (هزار میلیارد ریال)
۸/۰۸۰	۷/۴۱۴	۴/۸	-۸/۲	ضریب فزاینده نقدینگی
۴۸۳۲۴/۴	۶۳۳۷۶/۸	۳۹/۰	۳۱/۱	نقدینگی (هزار میلیارد ریال)

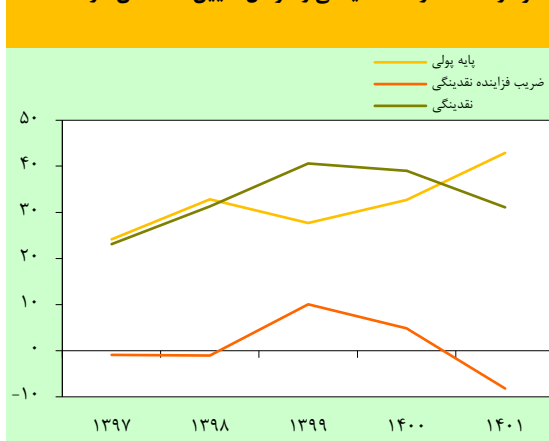
نمودار ۱۵-۴- سهم عوامل موثر در رشد نقدینگی (واحد درصد)

۱۵-۴-۱- پایه پولی

حجم پایه پولی در پایان سال ۱۴۰۱ (معادل ۸۵۴۸/۰ هزار میلیارد ریال) نسبت به پایان سال ۱۴۰۰، رشدی معادل ۳۲/۷ درصد داشت. شایان ذکر است، در پایان سال ۱۴۰۱ هرچند رشد پایه پولی افزایش یافته، اما این امر به معنای تزریق

نمودار ۱۵-۳- رشد نقدینگی و عوامل تعیین‌کننده آن (درصد)

بررسی عوامل موثر بر رشد نقدینگی در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که خالص دارایی‌های داخلی سیستم بانکی با ۳۳/۸ درصد رشد، سهمی فزاینده معادل ۲۹/۸ واحد درصد در رشد نقدینگی داشت. در میان خالص دارایی‌های داخلی، بدهی بخش غیر دولتی به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی (بدون سود و درآمد سال‌های آتی) و خالص مطالبات از دولت به ترتیب

فصل ۱۵ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

پول پر قدرت به اقتصاد نبوده، بلکه با افزایش نسبت سپرده قانونی و کاهش ضریب فزاینده نقدینگی (در چارچوب برنامه پولی و اجرای سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه و جریمه بانک‌های متخلف از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی)، نیاز بانک‌ها به ذخایر برای تادیه سپرده قانونی نزد بانک مرکزی افزایش یافت که این امر با توجه به ناترازی برخی از بانک‌ها و موسسات اعتباری منجر به افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی و افزایش پایه پولی شد (این نحوه افزایش پایه پولی ریشه در درونزایی پول داشته و فاقد اثر فزاینده بر رشد نقدینگی است).

(واحد درصد) جدول ۱۵-۱۰ سهم عوامل موثر در رشد پایه پولی

سال		
۱۴۰۰	۱۴۰۱	
-۰/۴	۱/۵	خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی
-۱۶/۲	-۲۱/۶	خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی
۶/۵	۴۰/۹	مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها
۴۲/۸	۲۲/۱	خالص سایر اقلام
۳۲/۷	۴۲/۹	پایه پولی (درصد)

در سال ۱۴۰۱، مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها با ۱۶۷/۴ درصد افزایش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ و سهمی فزاینده معادل ۴۰/۹ واحد درصد، مهم‌ترین عامل فزاینده رشد پایه پولی بود. خالص سایر اقلام بانک مرکزی نیز با ۶۱/۳ درصد افزایش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ و سهمی فزاینده معادل ۲۲/۱ واحد درصد، دیگر عامل فزاینده رشد پایه پولی در سال ۱۴۰۱ بود. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی با ۳/۱ درصد (۹۲/۲ هزار میلیارد ریال) افزایش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ و سهمی فزاینده معادل ۱/۵ واحد درصد، دیگر عامل فزاینده رشد پایه پولی در سال ۱۴۰۱ بود.

در سال مورد بررسی، خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی با ۲۳۰/۶ درصد کاهش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ (معادل

۱۲۸۹/۷ هزار میلیارد ریال کاهش) و سهمی کاهنده معادل ۲۱/۶ واحد درصد، تنها عامل کاهنده رشد پایه پولی بود که در مقایسه با رقم مشابه سال ۱۴۰۰ (سهم کاهنده ۱۶/۲ واحد درصدی در رشد ۳۲/۷ درصدی پایه پولی) به میزان ۵/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. این میزان کاهش در خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی در سال ۱۴۰۱، نتیجه افزایش ۳۱/۳ درصدی بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی (سهم از رشد ۱۳/۱ واحد درصدی در رشد پایه پولی) در مقابل افزایش ۶۷/۷ درصدی سپرده‌های بخش دولتی نزد بانک مرکزی (سهم از رشد ۳۴/۷ واحد درصدی در رشد پایه پولی) بود.

۱۵-۴-۲- ضریب فزاینده نقدینگی

ضریب فزاینده نقدینگی با ۸/۲ درصد کاهش نسبت به پایان سال ۱۴۰۰ به ۷/۴۱۴ در پایان سال ۱۴۰۱ رسید. در پایان سال ۱۴۰۱، «نسبت سپرده قانونی به کل سپرده‌ها»، «نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها» و «نسبت ذخایر اضافی به کل سپرده‌ها» به ترتیب معادل ۸/۶، ۱۱/۱ و ۳۳/۳ درصد افزایش پیدا کردند که این امر موجب شد از محل افزایش سه جزء مزبور به ترتیب معادل ۰/۴۸۹۶، ۰/۰۶۸۵ و ۰/۰۲۸۷ واحد ضریب فزاینده نقدینگی کاهش یابد.

جدول ۱۵-۱۱ عوامل موثر بر ضریب فزاینده نقدینگی

پایان سال	سهم هریک از اجزا	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱
نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها	۰/۰۱۸	۰/۰۲۰
نسبت سپرده‌های قانونی به کل سپرده‌ها	۰/۱۰۵	۰/۱۱۴
نسبت ذخایر اضافی به کل سپرده‌ها	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴
ضریب فزاینده نقدینگی	۸/۰۸۰	۷/۴۱۴

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

۱۵-۵- ترکیب نقدینگی

پایان سال ۱۴۰۱ می‌باشد. در مقابل، سهم شبه‌پول از نقدینگی با ۵/۳ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۷۴/۳ درصد در پایان سال ۱۴۰۱ رسید.

ترکیب نقدینگی در سال ۱۴۰۱ نشان‌دهنده افزایش سهم پول از ۲۰/۴ درصد در پایان سال ۱۴۰۰ به ۲۵/۷ درصد در

جدول ۱۵-۱۲- نقدینگی برحسب پول و شبه‌پول

(هزار میلیارد ریال)

سهم نسبت به نقدینگی (درصد)	درصد تغییر		مانده در پایان سال			
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹	
پول	۲۰/۴	۲۵/۷	۴۲/۸	۱۶۲۹۶/۹	۹۸۶۵/۸	۶۹۰۹/۶
اسکناس و مسکوک در دست اشخاص	۱/۸	۱/۹	۱۷/۶	۱۲۲۶/۱	۸۶۴/۳	۷۳۵/۰
سپرده دیداری بخش غیر دولتی	۱۸/۶	۲۳/۸	۴۵/۸	۱۵۰۷۰/۸	۹۰۰۱/۵	۶۱۷۴/۶
شبه‌پول	۷۹/۶	۷۴/۳	۳۸/۱	۴۷۰۷۹/۹	۳۸۴۵۸/۶	۲۷۸۵۲/۱
سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز	۶/۷	۸/۷	۴۳/۸	۵۴۹۷/۳	۳۲۶۱/۷	۲۲۶۸/۲
سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار	۷۰/۳	۶۳/۰	۳۶/۳	۳۹۹۵۳/۲	۳۳۹۸۹/۵	۲۴۹۴۵/۰
سپرده‌های متفرقه	۲/۵	۲/۶	۸۹/۰	۱۶۲۹/۴	۱۲۰۷/۴	۶۳۸/۹
نقدینگی	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۹/۰	۶۳۳۷۶/۸	۴۸۳۲۴/۴	۳۴۷۶۱/۷

جدول ۱۵-۱۳- ترکیب پول

(درصد)

پایان سال		
۱۴۰۰	۱۴۰۱	
۸/۸	۷/۵	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص
۹۱/۲	۹۲/۵	سپرده دیداری بخش غیر دولتی

۱۵-۵-۱- پول

در سال ۱۴۰۱، حجم پول با ۶۵/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۱۶۲۹۶/۹ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رشد سال ۱۴۰۰ (۴۲/۸ درصد) به میزان ۲۲/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. افزایش رشد سپرده‌های دیداری بخش غیر دولتی به میزان ۶۷/۴ درصد در سال ۱۴۰۱ نسبت به پایان سال ۱۴۰۰، مهم‌ترین عامل افزایش رشد حجم پول در سال مذکور بود.

سهم سپرده‌های دیداری در پول از ۹۱/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۹۲/۵ درصد در سال ۱۴۰۱ افزایش یافت. در مقابل، سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص در ترکیب پول از ۸/۸ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۷/۵ درصد در سال ۱۴۰۱ کاهش یافت.

۱۵-۵-۲- شبه‌پول

در سال مورد بررسی، شبه‌پول با رشدی معادل ۲۲/۴ درصد به ۴۷۰۷۹/۹ هزار میلیارد ریال رسید و سهم آن در نقدینگی از ۷۹/۶ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۷۴/۳ درصد در سال ۱۴۰۱ کاهش یافت. در بین اجزای شبه‌پول، سهم سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت، کوتاه‌مدت عادی و کوتاه‌مدت ویژه در مقایسه با سال ۱۴۰۰ کاهش و سهم سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز افزایش یافت. همچنین، سهم سپرده‌های متفرقه در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال قبل از آن با ۰/۴ واحد درصد افزایش به ۳/۵ درصد رسید.

۱۵-۶- منابع و مصارف بانک‌های تجاری دولتی

در سال ۱۴۰۱، حجم سپرده‌های بخش غیر دولتی نزد بانک‌های تجاری دولتی نسبت به سال قبل از آن ۲۵/۱ درصد رشد (۳۰۹۶/۳ هزار میلیارد ریال افزایش) داشت. از این میزان افزایش، معادل ۹۵۶/۳ هزار میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۲۱۴۰/۰ هزار میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیر دیداری بود. در این سال، منابع مسدود بانک‌های تجاری دولتی معادل ۶۱۲/۱ هزار میلیارد ریال افزایش یافت که این امر در نتیجه افزایش سپرده قانونی به میزان ۵۷۷/۵ هزار میلیارد ریال، افزایش اسکناس و مسکوک در صندوق به میزان ۳۴/۳ هزار میلیارد ریال و افزایش ۰/۳ هزار میلیارد ریال اوراق قرضه دولتی بود. همچنین، سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی نزد بانک‌های تجاری دولتی معادل ۹/۳ هزار میلیارد ریال کاهش و حساب سرمایه معادل ۱۸۶۳/۹ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. با توجه به افزایش منابع بانک‌های تجاری دولتی، ۱۷۷۳/۵ هزار میلیارد ریال به بدهی بخش غیر دولتی^(۲) و ۱۵۵۰/۲ هزار میلیارد ریال به بدهی بخش دولتی^(۳) به این بانک‌ها افزوده شد.

۱۵-۷- منابع و مصارف بانک‌های تخصصی

در سال ۱۴۰۱، حجم سپرده‌های بخش غیر دولتی نزد بانک‌های تخصصی معادل ۱۳۲۵/۶ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. از این میزان افزایش، معادل ۴۳۲/۴ هزار میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۸۹۳/۲ هزار میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیر دیداری بود. به دلیل افزایش سپرده‌های قانونی، اسکناس و مسکوک در صندوق بانک‌های مزبور به ترتیب معادل ۹۲/۸ و ۶/۲ هزار میلیارد ریال، منابع مسدود بانک‌های تخصصی معادل ۹۹/۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. در این سال منابع آزاد از محل سپرده‌های بخش غیر دولتی در بانک‌های تخصصی معادل ۱۲۲۶/۶ هزار میلیارد ریال افزایش نشان داد که

جدول ۱۵-۱۴- ترکیب شبه پول (درصد)

	پایان سال	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱
سپرده‌های قرض الحسنه پس انداز ^(۱)	۸/۵	۱۱/۷
سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار	۸۸/۴	۸۴/۹
کوتاه‌مدت عادی	۲۹/۹	۲۹/۶
کوتاه‌مدت ویژه	۵/۶	۴/۳
بلندمدت	۵۲/۹	۵۱/۰
سپرده‌های متفرقه ^(۲)	۳/۱	۳/۵

۱- شامل سپرده‌های صندوق پس‌انداز مسکن بانک مسکن نیز می‌باشد.
 ۲- شامل پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی، سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها، وجوه اداره شده مصرف نشده، پیش‌دریافت بابت تسهیلات و وجوه صندوق بازنشستگی و پس‌انداز کارکنان بانک‌ها می‌باشد.

در این سال، بررسی اجزای سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت نشان می‌دهد سهم سپرده‌های یک‌ساله از کل سپرده‌های بلندمدت با ۸/۹ واحد درصد تغییر از ۵۲/۵ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۶۱/۴ درصد در سال ۱۴۰۱ افزایش یافت. همچنین، در این بازه زمانی سهم سپرده‌های سه‌ساله نیز ۹/۸ واحد درصد افزایش یافت. افزایش در سپرده‌های سه‌ساله به این دلیل است که در سال ۱۴۰۱ بانک مرکزی به منظور دستیابی به هدف حفظ ارزش پول ملی و در راستای تنوع سپرده‌های بانکی^(۱) افتتاح سپرده‌های سرمایه‌گذاری سه‌ساله را با نرخ سود ۲۲/۵ درصد تصویب کرد. در مقابل، سهم سپرده‌های دوساله با ۱۸/۶ واحد درصد کاهش از ۴۷/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۲۸/۶ درصد در سال ۱۴۰۱ رسید. همچنین، سهم سپرده‌های چهارساله و پنج‌ساله نسبت به سال ۱۴۰۰ تغییری نداشت.

جدول ۱۵-۱۵- ترکیب سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت (درصد)

	پایان سال		
	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
یک‌ساله	۷۴/۴	۵۲/۵	۶۱/۴
دوساله	۲۵/۲	۴۷/۲	۲۸/۶
سه‌ساله	۰/۰	۰/۰	۹/۸
چهارساله	۰/۰	۰/۰	۰/۰
پنج‌ساله	۰/۴	۰/۳	۰/۳

۱- جلسه یک‌هزار و سیصد و پنجاهم شورای پول و اعتبار مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۰

۲- بدون سود و درآمد سال‌های آتی
 ۳- در متن و جداول مربوط به منابع و مصارف بانک‌ها، بدهی بخش دولتی شامل اوراق مشارکت دولتی نمی‌باشد، لذا با رقم بدهی بخش دولتی در جداول خلاصه دارایی‌ها و بدهی‌های بانک‌ها متفاوت است.

۱۵-۹- واحدها و کارکنان شبکه بانکی

در سال ۱۴۰۱، تعداد واحدهای بانکی اعم از شعبه و باجه در داخل و خارج از کشور با ۲/۱ درصد کاهش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۱۸۹۸۰ واحد رسید که از این تعداد، ۱۸۹۳۱ واحد در داخل و بقیه در خارج از کشور قرار داشتند. در بین کلیه بانکها، بانکهای سپه، ملی ایران و صادرات به ترتیب با سهمهایی معادل ۱۶/۷، ۱۴/۱ و ۱۰/۴ درصد بیشترین سهم از تعداد واحدهای بانکی داخل کشور را به خود اختصاص دادند.

جدول ۱۵-۱۶- پراکندگی واحدهای بانکی^(۱)

سال		
۱۴۰۰	۱۴۰۱	
۱۹۳۳۳	۱۸۹۳۱	داخل کشور
۶۵۳۶	۶۲۲۶	بانکهای تجاری
۳۴۲۶	۳۴۰۵	بانکهای تخصصی
۹۳۷۱	۹۳۰۰	بانکهای غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی
۴۸	۴۹	خارج کشور
۱۴	۱۴	ملی ایران
۲۲	۲۲	صادرات ایران
۲	۲	تجارت
۴	۴	ملت
۳	۳	سپه
۲	۲	پارسیان
۱	۱	خاورمیانه
۰	۱	سامان
۱۹۳۸۱	۱۸۹۸۰	شبکه بانکی

۱- شامل نمایندگی نمیباشد.

بررسی میزان اشتغال به کار در شبکه بانکی نشان می‌دهد که تعداد کارکنان شبکه بانکی با ۰/۸ درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۲۱۰۹۵۴ نفر در سال ۱۴۰۱ رسید. همچنین، تعداد کارکنان بانکهای تجاری دولتی و بانکهای تخصصی دولتی به ترتیب معادل ۲/۸ و ۰/۱ درصد کاهش و برای بانکهای غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی معادل ۳/۶ درصد افزایش یافت.

در سال مورد بررسی، متوسط تعداد کارکنان در هر واحد بانکی ۱۱/۱ نفر بود که نسبت به سال قبل از آن به تعداد ۰/۳ نفر افزایش داشت. همچنین، نسبت جمعیت کل کشور به ازای هر واحد بانکی (داخل کشور) به ۴۴۷۴ نفر رسید که نسبت به رقم سال ۱۴۰۰ به تعداد ۱۲۶ نفر افزایش نشان می‌دهد.

با در نظر گرفتن سایر منابع (بدهی به بانک مرکزی، بدهیهای ارزی، بدهی به سایر بانکها و سایر وجوه)، کل منابع آزاد اعتباری بانکهای تخصصی معادل ۲۰۳۹/۴ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. از این محل، بدهی بخشهای غیر دولتی معادل ۱۹۲۲/۲ هزار میلیارد ریال و بدهی بخش دولتی به میزان ۱۱۷/۲ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. بدهی بانکهای تخصصی به بانک مرکزی با ۱۱۲/۸ درصد (۵۵۵/۳ هزار میلیارد ریال) افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۱۰۴۷/۶ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید.

۱۵-۸- منابع و مصارف بانکهای غیر دولتی و

مؤسسات اعتباری غیر بانکی^(۱)

در سال ۱۴۰۱، حجم سپردههای بخش غیر دولتی نزد بانکهای غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی معادل ۳۳/۳ درصد (۱۰۲۶۸/۷ هزار میلیارد ریال) افزایش یافت. از این میزان افزایش، معادل ۴۶۸۰/۶ هزار میلیارد ریال مربوط به سپردههای دیداری و ۵۵۸۸/۱ هزار میلیارد ریال مربوط به سپردههای غیر دیداری بود. در سال مزبور، منابع مسدود بانکهای غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی معادل ۱۴۹۶/۱ هزار میلیارد ریال افزایش یافت که این امر نتیجه افزایش ۱۴۵۳/۴ هزار میلیارد ریالی سپرده قانونی، افزایش ۴۲/۲ هزار میلیارد ریالی اسکناس و مسکوک در صندوق بانکهای مزبور و افزایش ۰/۵ هزار میلیارد ریالی اوراق قرضه دولتی کل بانکهای خصوصی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی بود. همچنین در سال ۱۴۰۱، حساب سرمایه بانکهای غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی معادل ۶۳۲/۶ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. سپردهها و وجوه بخش دولتی نزد بانکهای مذکور نیز در این سال معادل ۳/۲ هزار میلیارد ریال افزایش یافت. از محل منابع مذکور، معادل ۸۷۰۰/۸ هزار میلیارد ریال به بدهی بخش غیر دولتی افزوده شد و به میزان ۲۵۰/۱ هزار میلیارد ریال از بدهی بخش دولتی کاسته شد.

۱- شامل بانکهای موضوع اصل ۴۴ نیز می‌باشد.

فصل ۱۵ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

کارشناسی ارشد و دکتری از کل کارکنان با ۱/۰ واحد درصد افزایش از ۷۷/۴ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۷۸/۴ درصد در سال ۱۴۰۱ رسید. در مقابل، مجموع سهم دارندگان مدارج تحصیلی کاردانی، دیپلم و زیر دیپلم با همان میزان کاهش از ۲۲/۶ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۲۱/۶ درصد در سال ۱۴۰۱ رسید.

طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی از نظر سطوح تحصیلی در سال مورد بررسی نشان می‌دهد سهم کارکنان مقاطع کارشناسی و بالاتر رو به افزایش و در مقابل، سهم کارکنان مقاطع کاردانی، دیپلم و زیر دیپلم رو به کاهش بوده است؛ به طوری که سهم دارندگان مدارج تحصیلی کارشناسی،

جدول ۱۵-۱۷- طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی برحسب مدارج تحصیلی

(نفر - درصد)

۱۴۰۱		۱۴۰۰		۱۳۹۹	
تعداد	سهم	تعداد	سهم	تعداد	سهم
بانک‌های تجاری دولتی					
۶۹۱۱۸	۱۰۰/۰	۷۱۱۰۴	۱۰۰/۰	۴۹۲۲۴	۱۰۰/۰
۵۱۳۶۶	۷۴/۳	۵۲۰۱۸	۷۳/۲	۳۱۹۷۶	۶۵/۰
۱۶۹۶۶	۲۴/۵	۱۸۲۴۰	۲۵/۶	۱۶۳۹۱	۳۳/۳
۷۸۶	۱/۱	۸۴۶	۱/۲	۸۵۷	۱/۷
بانک‌های تخصصی دولتی					
۳۲۴۱۰	۱۰۰/۰	۳۲۴۴۱	۱۰۰/۰	۳۲۶۸۶	۱۰۰/۰
۲۷۳۲۳	۸۴/۳	۲۷۲۱۳	۸۳/۹	۲۷۰۱۸	۸۲/۷
۴۹۴۴	۱۵/۳	۵۱۱۲	۱۵/۷	۵۵۳۴	۱۶/۹
۱۴۳	۰/۴	۱۱۶	۰/۴	۱۳۴	۰/۴
بانک‌های غیر دولتی و موسسات اعتباری غیر بانکی					
۱۰۹۴۲۶	۱۰۰/۰	۱۰۵۶۳۴	۱۰۰/۰	۱۳۲۳۷۹	۱۰۰/۰
۸۶۷۳۹	۷۹/۳	۸۲۷۶۴	۷۸/۴	۱۰۱۹۸۳	۷۷/۰
۲۰۸۰۵	۱۹/۰	۲۱۳۴۶	۲۰/۲	۲۸۳۳۳	۲۱/۴
۱۸۸۲	۱/۷	۱۵۲۴	۱/۴	۲۰۶۳	۱/۶
کل بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی					
۲۱۴۲۸۹	۱۰۰/۰	۲۰۹۱۷۹	۱۰۰/۰	۲۱۴۲۸۹	۱۰۰/۰
۱۶۵۴۲۸	۷۸/۴	۱۶۱۹۹۵	۷۷/۴	۱۶۰۹۷۷	۷۵/۱
۴۲۷۱۵	۲۰/۳	۴۴۶۹۸	۲۱/۴	۵۰۲۵۸	۲۳/۵
۲۸۱۱	۱/۳	۲۴۸۶	۱/۲	۳۰۵۴	۱/۴

۱۵-۱۰- تحولات سیستم بانکی

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۱۶۵۴ مورخ ۱۴۰۱/۱/۲۱؛

اهم اقدامات انجام شده در سال ۱۴۰۱ به شرح

موضوع تدوین و ابلاغ ویرایش ششم صورت‌های ملی نمونه
موسسات اعتباری؛

زیر می‌باشد:

بخش اول - اقدامات مرتبط با تدوین مقررات، آیین‌نامه،

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۶۰۶۶ مورخ ۱۴۰۱/۱/۲۵؛ موضوع

دستورالعمل، بخشنامه و اصلاحیه‌ها

ابلاغ نحوه اعطای گواهینامه‌های حرفه‌ای بانکداری برای
داوطلبان تصدی سمت‌های مدیریتی در موسسات اعتباری؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۷۹۶۱ مورخ ۱۴۰۱/۱/۱۷؛ موضوع ابلاغ

نحوه تخصیص سهام خزانه توسط بانک‌ها و موسسات اعتباری

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۴۷۹۲ مورخ ۱۴۰۱/۲/۴؛ موضوع

غیر بانکی مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱ کمیسیون مقررات و

تدوین و ابلاغ دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات خرد مصوب

نظارت موسسات اعتباری بانک مرکزی؛

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

املاک و مستغلات» و «صندوق سرمایه‌گذاری زمین و ساختمان» توسط بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی، مصوبه جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۵ هیات عامل بانک مرکزی، موضوع تبصره ۳ ماده ۲ «دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار»

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۳۹۰۲۱ مورخ ۱۴۰۱/۹/۲۳؛ موضوع تدوین و ابلاغ اصلاحیه «دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری»، مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۱۵ شورای پول و اعتبار؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۸۳۱۴۴ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۳؛ موضوع تدوین و ابلاغ اصلاحیه «دستورالعمل نحوه واگذاری اموال مازاد موسسات اعتباری»، مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۱ شورای پول و اعتبار؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۸۷۸۶۶ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۹؛ موضوع تدوین و ابلاغ اصلاحیه «دستورالعمل نحوه احراز و لغو تأییدیه صلاحیت حرفه‌ای مدیران موسسات اعتباری»، مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۳ شورای پول و اعتبار؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۸۸۵۸۳ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۲۰؛ موضوع تدوین و ابلاغ اصلاحیه «دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات خرد»، مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۲ کمیسیون مقررات و نظارت موسسات اعتباری بانک مرکزی؛

بخش دوم - اقدامات مرتبط با مبارزه با پولشویی

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۷۰۰۷ مورخ ۱۴۰۱/۱/۲۷؛ موضوع «ابلاغ دستورالعمل نحوه اعمال ضمانت اجرای مقتضی برای حصول اطمینان از رعایت آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی در موسسات اعتباری و موسسات پولی غیر بانکی»؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۳۹۶۶۱ مورخ ۱۴۰۱/۲/۲۰؛ موضوع ابلاغ «دستورالعمل نحوه تشکیل و ساماندهی واحد

جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱/۲۸ کمیسیون مقررات و نظارت موسسات اعتباری بانک مرکزی؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۷۷۶۷۰ مورخ ۱۴۰۱/۳/۳۰؛ موضوع ابلاغ تکالیف مرتبط با شبکه بانکی کشور مقرر در «قانون جهش تولید دانش‌بنیان» مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۰/۲/۱۱ مجلس شورای اسلامی؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۳۰۱۱۰ مورخ ۱۴۰۱/۲/۸؛ موضوع ابلاغ ترجمه سند منتشره با عنوان «سازوکار مداخله زودهنگام در بانک‌های ضعیف-گزینه‌های سیاستی» از انتشارات موسسه ثبات مالی وابسته به کمیته نظارت بانکی بال؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۰۸۴۹۵ مورخ ۱۴۰۱/۵/۲؛ موضوع بازنگری و ابلاغ «دستورالعمل ناظر بر ضمانت‌نامه‌های بانکی (ریالی)» مصوبه جلسه مورخ ۱۴۰۱/۴/۱۴ شورای پول و اعتبار؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۵۲۹۵۴ مورخ ۱۴۰۱/۶/۱۹؛ موضوع تدوین و ابلاغ «دستورالعمل نحوه ثبت الکترونیکی قراردادهای تسهیلات بانکی» مصوبه جلسه مورخ ۱۴۰۱/۶/۸ شورای پول و اعتبار؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۵۳۰۶۴ مورخ ۱۴۰۱/۶/۱۹؛ موضوع تدوین و ابلاغ «شیوه‌نامه اخذ وثیقه از موسسات اعتباری در قبال اضافه برداشت و واگذاری و فروش وثایق دریافتی»، مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۱/۶/۱۲ هیات عامل بانک مرکزی؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۹۰۶۶۸ مورخ ۱۴۰۱/۸/۲؛ موضوع ابلاغ تمدید مهلت اجرای مصوبه شورای پول و اعتبار در خصوص تعیین تکلیف بدهی غیر جاری واحدهای تولیدی تا پایان شهریور ۱۴۰۲؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۳۹۰۱۹ مورخ ۱۴۰۱/۹/۲۳؛ موضوع تدوین و ابلاغ «ضوابط ناظر بر تملک واحدهای سرمایه‌گذاری

مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی؛

- بخشنامه شماره ۰۱/۴۹۷۱۲ مورخ ۱۴۰۱/۲/۳۱ موضوع ابلاغ «ضوابط اجرایی دستورالعمل حدود و چگونگی ارایه غیر حضوری خدمات پایه به ارباب رجوع در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی»

- بخشنامه شماره ۰۱/۵۴۷۸۵ مورخ ۱۴۰۱/۳/۴ موضوع ابلاغ «دستورالعمل الزامات اجرایی تعیین سطح فعالیت اشخاص حقیقی فاقد شغل و اشخاص حقوقی غیر فعال»

- بخشنامه شماره ۰۱/۹۹۲۷۱ مورخ ۱۴۰۱/۴/۲۲ موضوع تاکید بر ممنوعیت افتتاح هر گونه حساب سپرده بانکی به صورت گروهی.

- بخشنامه شماره ۰۱/۴۸۸۴۱ مورخ ۱۴۰۱/۶/۱۴ موضوع ابلاغ «دستورالعمل ناظر بر حساب سپرده تجاری و خدمات بانکی مرتبط با آن»

- بخشنامه شماره ۰۱/۱۵۵۳۰۹ مورخ ۱۴۰۱/۶/۲۱ موضوع ابلاغ «ضوابط اجرایی تایید صلاحیت حرفه‌ای و عزل مسئولان واحد مبارزه با پولشویی موسسات اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران»

- بخشنامه شماره ۰۱/۲۷۱۸۹۱ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۰۲ موضوع ابلاغ «ضوابط اجرایی ماده ۷۷ و تبصره ۳ ماده ۸۰ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون مبارزه با پولشویی»

- انجام اقدامات لازم در خصوص تفکیک حساب‌ها و الزام تعیین نوع حساب در هنگام افتتاح اعمال محدودیت‌هایی برای حساب‌های شخصی؛

- انجام اقدامات لازم در خصوص تعیین سطح فعالیت مشتری و منوط سازی موارد مغایر به ارایه اسناد (ماده ۶۷ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی)؛

- بازرسی از شبکه بانکی کشور در ارتباط با چگونگی اجرای «دستورالعمل شفاف‌سازی تراکنش‌های بانکی اشخاص» و «دستورالعمل نحوه اخذ مستندات موضوع تبصره ۲ ماده ۱۱ و تبصره ۱ ماده ۱۲ دستورالعمل شفاف‌سازی تراکنش‌های بانکی اشخاص» و «دستورالعمل اجرایی تعیین حدود ارایه خدمات بانکی به اشخاص مجبور در موسسات اعتباری»؛

- انجام اقدامات لازم در راستای دستورالعمل نحوه تشکیل و ساماندهی واحد مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی؛

- انجام اقدامات لازم در راستای ممانعت از سوءاستفاده برخی از اتباع خارجی از زیرساخت‌های شبکه بانکی کشور؛
- انجام اقدامات تکمیلی پیرامون نتایج بازرسی ریسک محور در اجرای سند بازرسی مبارزه با پولشویی با رویکرد ریسک محور؛

بخش سوم- اقدامات مرتبط با مجوزهای بانکی^(۱)

بانک مرکزی به استناد قانون پولی و بانکی کشور، قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی و قوانین توسعه‌ای کشور، در راستای ایفای نقش خود، تقاضاها و مجوزهای تاسیس، فعالیت و تغییرات ثبتی نهادهای بازار پول را بررسی می‌نماید:
- اداره مجوزهای بانکی در سال ۱۴۰۱ با بررسی تقاضاهای تاسیس نهادهای جدید و ساماندهی نهادهای موجود، نسبت به صدور مجوزهای تاسیس و یا فعالیت ۹ تعاونی اعتبار، ۲ صندوق قرض‌الحسنه، ۳۶ صرافی، ۱۲ واسپاری (لیزینگ) و تمدید مجوز ۴۸۲ مورد از نهادهای یادشده که دارای مجوز موقت فعالیت بوده‌اند و همچنین ابطال مجوز ۸۳ صرافی، ۱ صندوق قرض‌الحسنه و ۵ شرکت واسپاری (لیزینگ) اعتبار اقدام کرد.

۱- میان زمان اخذ مجوز بانک‌ها و موسسات اعتباری از بانک مرکزی با زمان ارسال خلاصه دفترکل استاندارد آنها برای درج در آمارهای پولی و مالی کشور فاصله زمانی وجود دارد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

ساماندهی نهادهای بازار پولی، تمدید مجوز فعالیت و نیز تعلیق و ابطال مجوزهای صادره بود و برای دوره موردنظر منجر به صدور مجوزها به شرح مندرج در بند اول شد.

- در سال ۱۴۰۱، مجموعاً تعداد ۵۳۶ مجوز فعالیت شعبه و ۱۹۹ مجوز فعالیت باجه برای بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی نیز صادر شد.

- با افزایش سرمایه بانکهای سامان از محل (مازاد ناشی از تجدید ارزیابی داراییها)، کشاورزی از محل (بند (ز) تبصره ۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۰)، توسعه تعاون از محل (بند (د) تبصره ۲ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۹)، ملی و مسکن از محل (بند (د) تبصره ۱۸ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱)، پاسارگاد از محل (سود تسعیر ارز، سایر اندوخته‌ها و سود انباشته)، ملت از محل (سود انباشته و سود ناشی از تسعیر داراییها و بدهیهای ارزی)، قرض الحسنه مهر ایران از محل (سود انباشته و مطالبات سال ۱۴۰۰) و خاورمیانه از محل (سود انباشته) پس از انجام تشریفات اداری مرتبط، موافقت شد.

- در اجرای برنامه ششم توسعه کشور و بند (الف) ماده ۲۱ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، تغییرات نهادهای پولی شامل صورتجلسات هیات مدیره و مجامع عمومی پس از بررسی و انجام استعلامهای ذیربط، در صورت احراز کامل شرایط، تایید و به مراجع ثبتی ارسال می‌شود. صدور تاییدیه‌های ثبتی که عمدتاً مربوط به صورتجلسات متعدد نهادهای مذکور است، در دوره مذکور ۱۰۱۳ فقره می‌باشد.

- همچنین به منظور اجرایی نمودن بند (ت) ماده ۲۱ قانون احکام دائمی توسعه کشور و جزء ۴ از بند (الف) ماده ۱۴ قانون برنامه ششم توسعه، صلاحیت حرفه‌ای ۱۵۷ نفر که به عنوان مدیرعامل و اعضای هیات مدیره بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی معرفی شده بودند، در کمیته‌های مرتبط مورد بررسی قرار گرفته و صلاحیت ۹۲ نفر از ایشان به تایید بانک مرکزی رسید.

- نتیجه بررسی‌ها و اقدامات صورت گرفته در اداره مجوزهای بانکی در راستای تکالیف مقرر، نشان‌دهنده انجام مکاتبات متعدد در زمینه تقاضای تاسیس، صدور مجوز فعالیت،

جدول ۱۵-۱۸-تعداد مجوزهای صادره، تمدید و ابطال شده برای نهادهای فعال در بازار غیر متشکل پولی در سال ۱۴۰۱(۱)

مجوز اولیه	مجوز اولیه		تمدید مجوز	جمع	ابطال / تعلیق مجوز
	مجوز تاسیس	مجوز فعالیت			
تعاونی اعتبار	۷	۲	۶۹	۷۸	۰
صندوق قرض الحسنه	۰	۲	۲۳	۲۵	۱
واسپاری (لایزینگ)	۵	۷	۴۶	۵۸	۵
صرافی	۲۶	۱۰	۳۴۴	۳۸۰	۸۳
جمع	۳۸	۲۱	۴۸۲	۵۴۱	۸۹

۱- با صدور مجوز تاسیس، امکان ثبت و ایجاد نهادهای مذکور و با صدور مجوز فعالیت، امکان فعالیت آنها میسر می‌شود.